

Frændafundur 9

Formáli

Fyrirlesarar á ráðstefnunni

Malan Marnersdóttir: Náttúra í føroyskum yrkingum

Poul Vestergaard: Tróndur í Gøtu sum mynd av Óðini.

Mýfisk dræg í Føroyinga søgu

Sæbjørn Pálsson: Um uppruna tegunda á Íslandi.

Ahrif loftslags og jarðfræði

Sigríður Sigurjónsdóttir og Eivíkur Rögnvaldsson: Íslenska á tólvuöld

Ingunn Hreinberg Indriáadóttir: Færsla þungs nafnlíðar í íslensku og færøysku

Anne-Kari Skarðhamar: Naturkrefter í færøysk diktning

Þorvarður Arnason: Landslag. Þar sem náttúra og maður mætast

Guðrún Kvaran: Nöfn birtu og myrkurs, veðurs og hafs

Soffía Auður Birgisdóttir: Undrun, óti og æði.

Náttúruskynjun Þórbergs Þórðarsonar

Krisján Jóhann Jónsson: Skúli fógeti og Elvis Presley

Annika Christensen: Exploring Faroese and Icelandic relationships

to nature in folktales. *Kópakonan* and *Selshamurim*

Sæmundur E. Þorsteinsson og Karl S. Guðmundsson: Maður fyrir borð.

Þúnaður sem skynjar ef maður fellur fyrir borð á báti

Amalía Björnsdóttir og Ingvar Sigurgeirsson:

Viðhorf færøyskra og íslenskra unglinga til heimanáms

Brynhildur Anna Ragnarsdóttir og Þórhildur Oddsdóttir:

Hvordan udtrykker elever og lærere deres oplevelse af skandinaviske

sprog i det vestmørdiske klasseværelse?

Dagry Krisjansdóttir: Melánkólía eða svartagall

á Norðurlöndum, einkum Íslandi og Færeyjum

Sigri M. Gaimi: Tur/Retur DK

Knútt Háberg Eysturstein: Tónar av mannarnum.

Um tað síðbundna í samföni

Solveig Hanusardóttir Olsen: Føroyska náttúran í list fyrr og nú

Tóta Arnadóttir: Kópakonan í nýggjari færøyskari myndlist og bókmentum

María Anna Gardarsdóttir: Eg finnst það.

Um tilurð og þróun skynjendafrumлага í íslensku sem öðru máli

Margrét Jónsdóttir: Líkt og ólíkt. Sögnin *kviða* í íslensku og færøysku

FRÆNDAFUNDUR 9

Fyrirlestrar frá íslensk-færeyskri ráðstefnu
í Reykjavík 26.–28. ágúst 2016

Fyrirlestrar frá íslensk-føroyskari ráðstevnu
í Reykjavík 26.–28. august 2016

Ráttgjafar

Höskuldur Þráinsson

Hans Andrias Solvára

Hugvísindastofnun

Reykjavík 2018

9 1789935 1907394

Efnisyfirlit

Formáli	7
Fyrirlesarar á ráðstefnunni	9
Malan Marnersdóttir: Náttúra í føroyskum yrkingum	11
Poul Vestergaard: Tróndur í Gøtu sum ímynd av Óðini. Mýtisk drøg í Føroyinga søgu	23
Snæbjörn Pálsson: Um uppruna tegunda á Íslandi. Áhrif loftslags og jarðfræði	35
Sigríður Sigurjónsdóttir og Eiríkur Rögnvaldsson: Íslenska á tölvuöld	47
Ingunn Hreinberg Indriðadóttir: Færsla pungs nafnliðar í íslensku og færeysku	57
Anne-Kari Skarðhamar: Naturkrefter i færøysk diktning	69
Þorvarður Árnason: Landslag. Þar sem náttúra og maður mætast	77
Guðrún Kvaran: Nöfn birtu og myrkurs, veðurs og hafs	93
Soffía Auður Birgisdóttir: Undrun, ótti og æði. Náttúraskynjun Þórbergs Þórðarsonar	103
Kristján Jóhann Jónsson: Skúli fógeti og Elvis Presley	113
Annika Christensen: Exploring Faroese and Icelandic relationships to nature in folktales. <i>Kópakonan</i> and <i>Selshamurim</i>	123
Sæmundur E. Þorsteinsson og Karl S. Guðmundsson: Maður fyrir borð. Búnaður sem skynjar ef maður fellur fyrir borð á báti	133
Amalía Björnsdóttir og Ingvar Sigurgeirsson: Viðhorf færeyskra og íslenskra unglinga til heimanáms	143
Brynhildur Anna Ragnarsdóttir og Þórhildur Oddsdóttir: Hverdan udtrykker elever og lærere deres oplevelse af skandinaviske sprog i det vestnordiske klasseværelse?	159
Dagný Kristjánsdóttir: Melankólía eða svartagall á Norðurlöndum, einkum Íslandi og Færeyjum	175
Sigri M. Gaiini: Tur/Retur DK	187
Knútt Háberg Eysturstein: Tónar av mannamunni. Um tað siðbundna í samféðini	199
Solveig Hanusardóttir Olsen: Føroyska náttúran í list fyrr og nú	211
Tóta Árnadóttir: Kópakonan í nýggjari føroyskari myndlist og bókmentum	219
María Anna Gardarsdóttir: Ég finnst það. Um tilurð og þróun skynjendafumлага í íslensku sem öðru máli	233
Margrét Jónsdóttir: Líkt og ólíkt. Sögnin <i>kvíða</i> í íslensku og færeysku	249

Kápa: Margrét Lára Höskuldsdóttir

Tölvuvinnsla: Höskuldur Þráinsson

ISBN 978-9935-9073-9-4

©2018: Höfundar
Hugvísindastofnun Háskóla Íslands
Prentun: Leturprent

indicating that they have diverged within Iceland. In addition, the genetic variation is highest at the tectonic plate boundary, pointing to subglacial refugia in fissures. This is the only example known of such a complex species which has survived in an active stage under a glacier on land. The amphipods may be survivors from a groundwater ecosystem which were once connected via landbridge between the Faroe Islands and Greenland.

ÚTDRÁTTUR

Lífirki Íslands einkennist af tegundafæð og fáum einlendum tegundum. Ástæður þessa hafa verið raktar til hversu stuttur tími er liðinn frá því að jöklar huldu allt landið og til hversu landið er einangrað. Fjöldi undirtegunda fugla sem eru bundnar við Ísland og nágrannalöndin þ.á.m. Færeyjar, og einlendar tegundir eins og grunnvatnsmarfjar gefa til kynna að sérstök einkenni hafi þróast hér meðal nokkurra tegunda á síðustu 10 til 15 þúsund árum eða eftir síðasta jökulskeið ísaldar. Slík aðgreining gæti hafa orðið til hér á landi vegna einangrunar stofna frá stofnum sömu tegunda og mögulega vegna áhrifa náttúrulegs vals vegna minni samkeppni og sérstakra umhverfisástæðna hér á landi. Önnur möguleg skýring er að þessi sérstaða endurpegi eldri aðgreiningu stofnanna fyrir landnám Íslands, mögulega á svöri breiddargráðum þar sem tegundir lifðu af jökulskeið ísaldar. Í þessari grein fjalla ég um dæmi um erfðarannsóknir á uppruna nokkurra tegunda á Íslandi sem ég hef stýrt. Mismunandi mynstur greinast meðal hinna ólíku tegunda en greining á undirtegundum fugla stýður aðgreiningu eftir síðasta jökulskeið. Einnstakt mynstur greinist innan einlendu grunnvatnsmarfjótategundarinnar, *Crangonyx islandicus*, sem samanstendur af skýrt erfðafræðilega aðskildum stofnum, eða jafnvel duldum tegundum, sem hafa aðgreinst innan Íslands um milljónir ára og bendir greiningin til þess að þeir hafi lifað af jökulskeið í grunnvatni á eldvirka hluta landsins. Erfðafræðileg aðgreining stofnanna fylgir landfræðilegum fjarlægðum milli þeirra og einnig er erfðabreytileiki hvers stofns hæstur við flekaskilin. Þetta er eina dæmið sem er þekkt um að svo flóknar tegundir í ferskvatni hafi lifað af undir jökli. Marflæmar eru að öllum líkindum tegundir úr vistkerfi grunnvatns sem eitt sinn var tengt við Grænland og Færeyjar en einangraðist hér á landi þegar landbrúin sem tengdi þessar eyjar sökk í sæ.

Snaebjörn Pálsson
Háskóla Íslands
snaebj@hi.is
<http://www.hi.is/~snaebj>

Íslenska á tölvuöld

1. Inngangur

Samfélagsbreytingar allra síðustu ára hafa gjörbreytt máluhverfi Íslendinga. Af þeim breytingum ber snjalltækjabyltinguna og alþjóðavæðingu samfímans hæst en allar hafa þessar breytingar valdið aukinni notkun ensku í íslensku málsamfélagi. Enska er ráðandi tungumál á netinu, í tækni, ferðaþjónustu og afþreyingu og hún ryður sér til rúms í atvinnulífinu og á efri skólastigum. Í kjölfar þessara breytinga hefur staða íslenskunnar veikt og ýmislegt bendir til að framtíðarhorfur munun séu nú óræðari en fyrir. Það stafar m.a. af því að það er unga fólkíð sem mun skila tungunni áfram til næstu kynslóða og aukin enskunotkun í samfélaginu er líkleg til að hafa mest áhrif á málkunnáttu og málnotkun barna og unglinga. Þetta er bæði vegna þess að þau eru móttækilegust fyrir máli og vegna þess að þau hafa orðið fyrir mestum áhrifum af þessum breytingum.

Í þessari grein verður annars vegar rætt um stöðu og framtíð íslenskunnar á tímum stafræna samskipta og snjalltækja, þar sem enskan er alls ráðandi, og hins vegar kynnt verkefnið *Greining á málfraeðilegum afleiðingum stafræns málsambýlis* (Modeling the Linguistic Consequences of Digital Language Contact, <http://molcodilaco.hi.is>), sem Rannsóknasjóður Íslands veitti þriggja ára öndvegis-styrk árið 2016 en höfundar þessarar greinar eru stjórnendur þess. Við höldum því fram að staða íslenskunnar hafi þrengst verulega undanfaritöð vegna ýmissa utanaðkomandi þátta sem hafa gerðbreytt umhverfi og aðstæðum tungunnar á örfámum árum og munu halda því áfram á næstunni. Í þessu sambandi er sérstaklega hugað að hugsanlegum afleiðingum aukinnar enskunotkunar í íslensku samfélagi fyrir yngstu málnotendurna. Því er m.a. haldið fram að ef íslensk börn á máltökukskeiði heyrir of litla íslensku talaða gæti afleiðingin orðið sú að íslenskt flag (*e. input*) nægi ekki til að byggja upp sterkt íslenskt málkerfi og málkennnd. Umfjöllunin verður sett í sambhengi við rannsóknir á tvítyngi og lífvænleik tungumála.

Meginmarkmið verkefnisins *Greining á málfraeðilegum afleiðingum stafræns málsambýlis* er að rannsaka áhrif stafræna miðla og snjalltækja, sem gjarnan bjóða upp á gagnvirk samskipti við notendur á ensku, á orðaförða, málkunnáttu og málnotkun Íslendinga og á stöðu og framtíð íslenskunnar. Snjalltækjabylting og alþjóðavæðing síðustu ára hafa haft í för með sér aukna enskunotkun víða um heim en í verkefninu verður íslenska notuð sem dæmi um tungumál sem er undir auknu Vónast er til að í verkefninu verði hægt að afla upplýsinga og niðurstaðna sem síðan megi yfirfæra á önnur tungumál sem eru í svipaðri stöðu og íslenskan. Lýsandi og fræðilegum markmiðum verkefnisins verður lýst og m.a. rætt um nauðsyn þess að þróa nýjan mælikvarða til að meta lífvænleik tungumála, sem tekur tillit til stafræns tungumáladauda, þ.e. þess þegar tungumál lýtur í lægra haldi fyrir öðru tungumáli á netinu og í stafrænum samskiptum. Að lokum eru svo örfá lokaorð.

2. Staða og framtíð íslensku á tölvuöld

2.1 Utanáðkomandi aðstæður

Enginn vafi er á að íslenskt samfélag breyrist ört um þessar mundir – einkum síðustu 5-8 ár eða svo. Þessar breytingar stafar bæði af efnahagslegum og tæknilegum ástæðum. Mikill uppgangur er í efnahagslífinu, ekki síst vegna gífturlegrar fjölgunar erlendra ferðamanna. Þessi uppgangur leiðir til skorts á vinnuafli sem er mætt með innflutningi fólks til starfa, einkum í byggingariðnaði og ýmsum þjónustustörfum.

Þetta hvort tveggja veldur því að útlendingar eru margfalt meira áberandi í íslensku samfélagi en nokkru sinni fyrr. Það leiðir aftur til þess að önnur tungumál en íslenska, og þá einkum enska, eru notuð við hljóð íslensku, eða í stað hennar á ýmsum sviðum. Auglýsingar, verðmerkingar, matedólar o.s.frv. eru meira á ensku en áður, á matsölustöðum og kaffihúsum er eins víst að maður fái þjónustu á ensku en ekki íslensku. Ýmsir menningarviðburðir fara nú fram á ensku til að draga að sér ferðamenn. Enska er orðin samskiptamál á mörgum vinnustöðum í ýmsum atvinnugreinum vegna erlendra starfsmanna. Erlendum skiptinemum í háskólum fer einnig fjlgandi og ásamt aukinni áherslu á þátttöku í hvers kyns fræðilegu samstarfi leiðir það til þess að kennsla á ensku eykst smám saman (sbr. Ara Pál Kristinsson og Harald Bernharðsson 2014).

Alþjóðavæðing undanfarinna ára hefur líka haft áhrif á viðhorf fólks. Breytt heimsmynd hefur leitt til þess að fólk er breytanlegra en áður og íslenskir unglingar sjá ekki framtíð sína endilega á Íslandi. Í nýlegri könnun kom fram að helmingur 15-16 ára unglinga á Íslandi vill búa erlendis í framtíðinni – var þriðjungur fyrir hrun („*Helmingur íslenskra unglinga vill helst búa erlendis*“ 2015). Ekki er ótrúlegt að þetta hafi áhrif á viðhorf unglinga til íslenskunnar sem þeir víta að gagnast þeim lítið erlendis.

Á tæknisviðinu er það snjalltækjabyltingin sem hefur langmest áhrif. Sú bylting hófst með tilkomu fyrsta snjallsímans árið 2007 og hefur síðan breiðst út á míklum hraða, einkum eftir 2010 eða svo. Hún hefur stóraukið notkun netsins enda getur fólk nú verið með netið í lófanum ef svo má segja frá morgni til kvöldis. Samkvæmt könnun SAFT (Samfélag, fjölskylda og tækni) á netnotkun barna og unglinga frá 2013 byrja 62% íslenskra barna að nota netið á aldrinum fimm til átta ára, tæp 12% á aldrinum þriggja til fjögurra ára og 2% eru yngri en þriggja ára (*SAFT könnun á netnotkun barna og unglinga* 2013). Flest börn hafa nú aðgang að snjallsíma sem þau geta notað til að fara á netið, horfa á myndbönd, spila tölvuleiki o.s.frv. Vitað er að börn, allt niður í mjög ung, horfa mikið á myndbönd á ensku á YouTube og fleiri efnisveitum. Fjöldi fólks, ekki síst börn og unglingar, spilar gagnvirkar tölvuleiki á ensku og er þar íðulega í samskiptum við erlenda spilara.

Þótt tæknibreytingar hafi þannig haft gífturleg áhrif á samfélagið á undanförnum árum eru enn meiri breytingar á döfinni. Á næstummi eru líkur á að hvers kyns tækjum verði stjórnað með því að tala við þau. Þessi þróun er þegar hafin, og margir þekkja þegar Siri í iPhone, leiðsögutæki í bílum, sjónvörp sem talað er við o.fl. Nýtilkominn bylting í gervigreind geti hraðað þessari þróun og í raun gerbreytt samskiptum og notkun tungumálsins.

2.2 Áhrif samfélags- og tæknibreytinga á íslenskuna

Allar þessar samfélags- og tæknibreytingar breyta aðstæðum og umhverfi íslenskunnar. Breytingarnar eru þrenns konar. Í fyrsta lagi valda þær stóruáknun enskuáreiti – við heyrum og sjáum mun meiri ensku en áður. Enskuotkunin er líka breytt – í stað þess að vera fyrst og fremst einhliða miðlun, þ.e. lestur og áhorf, er sífellt aukin krafa um gagnvirkni – að við getum talað og skrifað ensku, jafnvel við hversdagslegar aðstæður.

Í öðru lagi geta breytingarnar valdið því að íslenska verði beinlínis ónothæf við ákveðnar aðstæður. Það getur átt við um ákveðna vinnustaði eða atvinnugreinar þar sem starfsfólk er að hluta til eða öllu leyti erlent. En það geti líka gerst á heilum sviðum, svo sem í samskiptum við tölvur og tölvustýrð tæki. Þessi tæki skilja ekki íslensku án sérstakra aðgerða. Vegna þess að viðbútið er að þau verði allsráðandi í umhverfi okkar innan fárra ára myndi það draga verulega úr notagildi íslenskunnar ef hún yrði áfram ónothæf á þessu sviði (sbr. Eirík Rögnvaldsson 2015a).

Í þriðja lagi getu breytingarnar haft þau áhrif að börn á máltökuáreiði fengu minna íslenskt málareiti í umhverfi sínu. Vitað er að gagnvirk samskipti eru grundvallaratriði í máltökunni – einhliða miðlun, t.d. sjónvarpsáhorf, dugir ekki til (Christakis o.fl. 2009). Ef börn, jafnvel frá fyrsta ári, eru mikið að horfa á sjónvarp og myndbönd, spila tölvuleiki o.s.frv., getur það dregið verulega úr magni íslensks málareitis. Við það bætist sá möguleiki að foreldrarir séu niðursokknir í eigin snjalltæki og sinni því ekki að tala nægilega mikið við börnin (sbr. Sigríði Sigurjónsdóttir 2016).

Áhrif þessa breytta umhverfis á tungumálið getu verið margvísleg. Í fyrsta lagi má bítast við beinum áhrifum frá ensku, t.d. á orðaforða og merkingu einstakra orða en einnig á setningagerð og hugsanlega beygingar og framburð. Í öðru lagi geti skert notkunarvið tungumálsins og alþjóðlegra hugafarar dregið úr virðingu fyrir málinu og áhuga á því – orðið til þess að íslenska þæti gamaldags og hallærisleg. Í þriðja lagi geti minna íslenskuáreiti á máltökuáreiði leitt til þess að börn næðu ekki að byggja upp nægilega öflugt íslenskt málkerfi þannig að íslenskan stæði höllum fæti gagnvart enskunni og breytingar yrðu mun hraðari (sbr. Eirík Rögnvaldsson 2015b og 2016).

Allt eru þetta vangaveltur – enn sem komið er. Það eina sem við vitum með vissu er að enskan í umhverfi okkar, og ekki síst barna á máltökuáreiði, hefur stóraukist undanfarin ár. Breytingarnar á síðustu árum eru fordæmalauser og því þýðingarlausast að vísa til fyrri spáðóma um erlend áhrif á íslensku. Enskan í málumhverfinu er meiri og á fleiri sviðum en nokkru sinni fyrr; enskt málareiti nær til yngri barna en áður, bæði gegnum snjalltæki og sjónvarpsáhorf; og enskuotkunin er mun gagnvirkari en áður. Við vitum hins vegar ekki hvaða áhrif það geti haft – eða hefur þegar haft. Til að reyna að komast að einhverju um það er þörf á ítarlegum rannsóknunum.

2.3 Lífvænleiki íslensku – og hvernig á að meta hann

Undanfarin tvö ár eða svo hefur óvenju mikið verið rætt og ritað um siðu íslenskunnar. Þar eru skoðanir mjög skiptar – ýmsir telja að íslenskan standi sterk og hafi jafnvel aldrei staðið sterkar (sbr. t.d. Tryggva Gíslason 2015), en aðrir telja að málið sé þegar merkt dauðanum og eigi jafnvel ekki marga áratugi eftir (sbr. t.d. Gunnar Smári Egilsson 2015). Báðir aðilar færa ýmis rök fyrir skoðunum sínum en vandinn er sá að þau rök eru flest byggð á tilfinningu fremur en rannsóknunum. Vissulega er íslenskan fullburða tungumál sem notað er á öllum sviðum þjóðlífsins – í stjórkerfinu, í menntakerfinu, í verslun og viðskiptum, í fjölmiðlum, í menningarlífinu, á netinu, og í daglegum samskiptum fólks. Staða hennar í málsamfélaginu virðist því vera mjög sterk.

Hingað til hefur verið talið að sé íslenska borin að mælikvarða UNESCO um lífvænleik tungumála (*UNESCO Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages* 2003) lendi hún þar í fimmta og efsta styrkleikabreyti og sé örugg (e. safe). Kvarði UNESCO byggist á sex mælistikum sem eru:

1. Flutningur málsins milli kynslóða.
2. Fjöldi málhafa.
3. Hlutfall málhafa af heildarþábfjölda.

enskuáreiti í umhverfi fólks víða um heim en með því að rannsaka íslensku, tungumál lítils málsamfélags þar sem upplýsingaflæði er greitt, er vonast til að hægt verði að afla upplýsinga og niðurstaðna sem hægt verði að yfirfæra á önnur tungumál sem eru í svipaðri stöðu og íslenskan. Við teljum íslenskt málsamfélag henta vel til slíkrar rannsóknar þar sem það er nógu stórt til að niðurstöður verkefnisins verði marktækar, og hægt sé að alhæfa út frá þeim, en einnig nógu lítið til að auðvelda rannsóknina sjálfa og leiða í ljós einkenni heils málsamfélags.

3.2 Meginmarkmið verkefnisins

Skipta má meginmarkmiðum verkefnisins í lýsandi markmið annars vegar og fræðileg markmið hins vegar. Lýsandi markmið verkefnisins eru að afla upplýsinga um enskt máláreiti og enskunoftun Íslendinga og áhrif enskunnar á málkunnáttu, málnotkun og viðhorf Íslendinga til íslensku og ensku. Í fyrsta lagi er ætluin að fá yfirlit yfir notkun ensku og íslensku í íslensku málsamtílagi í dag þar sem magn og eðli ensks og íslensks ílags verður skoðað sérstaklega.

Í öðru lagi verður kannað hvort nú þegar sé komin fram máltlífríðgi eða málþrenging sem tengist nánu samþylli íslensku og ensku. Spurningin er sem sagt hvort aukin enskunoftun í samfélaginu hafi þegar haft áhrif á orðaforða, beygingar, setningagerð og framburð íslenskunnar þar sem form íslenskunnar breytist vegna áhrifa frá ensku. Sem dæmi má nefna orðalagið *Hann gaf ræðu*, sem er undir greinilegum áhrifum frá ensku, sbr. *He gave a speech*, í stað íslenska orðalagsins *Hann flutti ræðu* eða *Hann hélt ræðu*.

Í þriðja lagi verður skoðað hvort notkunarsvið íslenskunnar hafi skerst þar sem málnotendur kjósa frekar að nota ensku en íslensku á ákveðnum sviðum, t.d. í tölvuleikjum, eða séu beinlínis neyddir til þess á sviðum þar sem íslenskan er ekki í boði, t.d. í margs kyns talstýrdum samskiptum við tölvur og tæki. Í fjórða lagi verður viðhorf Íslendinga til ensku og íslensku kannað en viðhorf til tungumáls skiptir mjög miklu máli fyrir stöðu þess og lífvænleik (*UNESCO Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages* 2011:3).

Við lýsandi markmið verkefnisins verður lögð sérstök áhersla á yngri málnotendur er eins og rætt var um í 2. kafla er hægt að færa rök fyrir því að enskt máláreiti í samfélaginu í dag sé meira og nái til yngri barna og fleiri sviða en nokkru sinni fyrir vegna notkunar stafrænna miðla og snjalltækja. Enskunoftun málnotenda er einnig mun gagnvirkari en áður þar sem málnotendur nota ensku til að eiga samskipti við tölvur og sín á milli á netinu. Í verkefninu verður sérstaklega hugað að því hvort þetta aukna enskuáreiti í samfélaginu hafi jafnmikil áhrif á leikskólabörn og börn í fyrstu bekkjum grunnskóla, sem eru enn á aðalmálökuskeiði, og á eldri börn, unglinga og fullorðna. Málökuskeið manna er talið ná fram að kynþroska en börn eru mótþakilegust fyrir máli fyrstu sex til níu ára (Lenneberg 1967; DeKeyser og Larson-Hall 2005). Netnotkun og tölvuleikir, sem fara oftast fram á ensku, eru því líklegir til að hafa mest áhrif á málkunnáttu og málnotkun yngstu barnanna. Þar sem það eru börnin sem munu skila tungumáli áfram til næstu kynslóða er það áhyggjuefni fyrir íslenskuna og framtíð hennar ef staða hennar veikt hjá þessum aldurshópi.

Ef börn alast upp við tvö tungumál á máltökuskeiði verða þau yfirleitt tvítyngd. Þótt tvítyngi sé jafnvægt fyrir einstaklinga og samfélög og hafi yfirleitt enga hættu í för með sér fyrir þjóðtungur getur það verið neikvætt fyrir lítil málsamfélög með fáa málhafa, eins og það íslenska. Þetta er sérstaklega tekið fram í skýrslu UNESCO (*UNESCO Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages* 2003) um lífvænleik tungumála. Tvítyngi getur nefnilega við ákveðnar málfélagsgætt aðstæður verið fyrsta skrefið í tungumáladauða (Romaine 2013). Slíkar aðstæður geta skapast þegar viðhorf til málna tveggja eru mjög ólík, t.d. þegar virðing fyrir þjóðtungunni minnkar vegna þess að hún er ekki nothæf á alþjóðavettvangi eða á

4. Umdegni (e. *domains*) eða svið sem málið er notað í.
5. Viðbrögð málsins við nýjum sviðum og miðlum.
6. Kennsluefni í máli og læsi.

Viðmið til að komast í efsta þrep hverrar mælistiku eru eftirfarandi:

- (2) 1. Málið er notað af öllum aldurshópum, frá börnum og upp úr.
2. Útilokað að nefna tölu, en málsamfélag er því viðkvæmari sem þau eru minni.
3. Allir nota málið.
4. Málið er notað á öllum sviðum og til allra þarfa.
5. Málið er notað á öllum nýjum sviðum.
6. Málið á sér stafsetningu, ríthefð, málfræðibækur, orðabækur, texta, bókmenntir og fjölmiðla. Ritmálið er notað í stjórnsýslu og menntun.

Hér vakna tvær spurningar. Sú fyrri er hvort öruggt sé að íslenska nái enn efsta þrepi, sjá (2), á öllum mælistikum, sjá (1). Þeim fíbúum Íslands sem ekki tala íslensku fer t.d. ört fjölgaandi, og vísbendingar eru um að málið sé ekki alltaf notað á sumum sviðum, einkum nýjum sviðum innan tækninnar. Jafnframt hafa komið fram vangaveltur um hugsanlega truflun á máltöku vegna ónógs íslenskuáreitis, eins og nefnt er í kafla 2.2.

En önnur og ekki stöð áhugaverð spurning er sú hvort kvarði UNESCO (og aðrir hlíðstæðir kvarðar sem beitt hefur verið) dugi til að meta stöðu og lífvænleik tungumála í því umhverfi sem þeim, einkum smáþjóðatungumálum, er nú búið og hefur gerbreyst á fáum árum. Er víst að þær mælistikur sem þróaðar voru kringum aldamótin síðustu taki á öllu sem máli skiptir í hátæknivæddum heimi þar sem alþjóðahyggja fer vaxandi og stafræn landamæri eru að hverfa? Þetta þarfnastrannsóknna.

3. Verkefnið: Greining á málfræðilegum afleiðingum stafræns málsambýlts

3.1 Þáttakendur og yfirfærsla niðurstaðna

Eins og kom fram í inngangi hlaut þetta verkefni, sem höfundar þessarar greinar stýra, þrjú ára öndvegissýrky frá Rannsóknasjóði Íslands vorið 2016. Með höfundum í verkefnissjórn eru innlendu þáttakendurnir Anton Karl Ingason, lektor í íslenski málfræði við HÍ, Ari Páll Kristinsson, rannsóknarprofessor á Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum, Ásgrímur Angantýsson, dósent á menntavísindasviði HÍ, Birna Arnbjörnsdóttir, prófessor í ensku við HÍ, og Guðbjörg Andrea Jónsdóttir, forstöðumaður Félagsvísindastofnunar HÍ.

Þáttakendur í verkefnissjórn búséttir erlendis eru Charles Yang, dósent í málvísindum við University of Pennsylvania í Bandaríkjunum, Elín Þóll Þórðardóttir, prófessor í talmeinafræði við McGill University í Kanada, Joel Wallenberg, lektor í enski málsögu við Newcastle University í Bretlandi, Laurel MacKenzie, lektor í málvísindum við New York University í Bandaríkjunum, og Noel P. Ó Murchadha, lektor í kennslu tungumála við Trinity College Dublin á Írlandi. Auk verkefnisstjórnarinnar vinna Iris Edda Nowenstein og Þorbjörg Þorvaldsdóttir, doktorsnemi í íslenski málfræði við HÍ, Einar Freyr Sigurðsson, nýdoktor við HÍ, Ásrún Jóhannsdóttir, doktorsnemi og aðjunktur í ensku við HÍ, og nokkrir meistaranemar og BA-nemar í íslensku og almennum málvísindum við HÍ við verkefnið. Sigfrður Mjöll Björnsdóttir, doktorsnemi við háskólann í Tromsø í Noregi, vann einnig við verkefnið á vормánuðum 2017.

Í verkefninu verður íslenska notuð sem dæmi um tungumál sem er undir auknu álagi vegna aukinnar notkunar ensku í tækniheimumum og víðar í kjölfar samfélagsbreytinga undanfarinna ára. Þessar breytingar hafa valdið stórkunna

4. Lokaorð

Í fyrri hluta þessarar greinar var rætt um stöðu og framtíð íslenskunnar á tímum aukinnar enskunotkunar í íslensku málsamfélagi og stafræns sambylís íslensku við ensku. Í framhaldi af þessu var öndvegisverkefnið *Greining á málfræðilegum afleiðingum stafræns málsambýlís* kynnt en því er ætlað að kanna stöðu íslensku og ensku í íslensku málsamfélagi.

Eins og rakið hefur verið í þessari grein gætu áhrif samfélags- og tæknibreytinga undanfárinna ára á íslenskuna orðið margvísleg. Staða íslenskunnar hefur þrengst vegna aukins enskuáreitis í umhverfinu sem getur í fyrsta lagi haft bein áhrif á gerð eða form málsins, t.d. á orðaförða og setningagerð, í öðru lagi skert notkunarsvið íslenskunnar, þar sem það dregur úr virðingu fyrir málinu og áhuga á því, og í þriðja lagi valdið því að börn fái minna íslenskuáreiti á málfræðilegum verkefnum sem getur leitt til þess að þau ná ekki að byggja upp öflugt íslenskt málkerfi.

Allt eru þetta vangaveltur – enn sem komið er en til að reyna að komast að einhverju um það er þörf á ítarlegum rannsóknum. Það er einmitt meginmarkmið verkefnisins *Greining á málfræðilegum afleiðingum stafræns málsambýlís* sem hafist var handa við 1. júlí 2016. Auk þess að varpa ljósi á stöðu og framtíð íslenskunnar, og annarra tungumála sem eru í svipaðri stöðu og íslenskan gegnvar ensku, er markmið verkefnisins m.a. að þróa nýjan mælikvarða til að meta lífvænleik tungumála, sem tekur tillit til stafræns tungumálaladaða. Ef tungumál verður undir á netinu og í stafrænum samskiptum getur það haft afdrifarkar afleiðingar í tæknivæddum heimi samtímans.

Fróðlegt væri að bera Ísland og Færeyjar saman í þessu samhengi. Íslenska hefur verið nær einráð á Íslandi – ekki átt í samkeppni við annað tungumál svo að heitið geti. Innrás enskunnar í íslenskt málsamfélag setur íslenskuna í varnarstöðu – tekur hugsanlega af henni einhver notkunarsvið. Við það lenda íslenskir málnotendur í aðstæðum sem eru þeim framanndi vegna þess að þeir eru vanir að geta notað íslensku á öllum sviðum. Þessi alhlíða notkun íslenskunnar hefur venjulega verið talinn einn helsti styrkur hennar (sbr. 2. kafla). En er hugsanlegt að þetta geti reynst veikleiki, vegna þess að málsamfélagið kummi ekki að bregðast við skyndilegu sambylís við annað tungumál?

Færeyyska hefur aftur á móti lengi verið í nánu sambylís og samkeppni við dönsku – kenna í færeyyskum skólum fór lengi fram á dönsku, sjónvarpsefni var mikið á dönsku o.s.frv. Færeyyskir málnotendur eru vanir því að þurfa að nota annað mál en færeyysku við ýmsar aðstæður. Þess vegna eru viðbrigðin sem innrás enskunnar veldur e.t.v. ekki eins mikil fyrir þá, auk þess sem hugsanlegt er að aukin enskunotkun í færeyysku málsamfélagi skerði hlut dönskunnar ekki síður en færeyyskunnar. Það má því e.t.v. segja að færeyyska sé betur búin undir innrás enskunnar en íslenska vegna þess að hún hafi haft lengri aðlögunartíma – sé vön nánu sambylís við annað tungumál. En þetta er efni í aðra rannsókn.

HEMILDIR

„*Ad minnsta kosti 21 Evrópumál á stafrænan dauða á hættu.*“ 2012. Sótt af: <http://www.meta-net.eu/whitepapers/press-release-18>

Ari Páll Kristinsson og Haraldur Bernharðsson. 2014. Landerapport Island: Íslensk eller engelsk i islandsk universitetsvirksomhed? Frans Gregersen (ritstj.): *Hvor parallelt. Om parallellspråkighet på Nordens universitet*, bls. 427–486. Norræna ráðherranefndin, Kaupmannahöfn.

þeim sviðum samfélagsins sem helst höfða til ungs fólks. Sem dæmi um slíkar málfræðilegar aðstæður má t.d. nefna sambylís írsku og ensku á Írlandi þar sem írskan hefur lokið í lægra haldi fyrir enskunnari (sjá t.d. Murchadha og Migge 2017). Aukið enskuáreiti í málumhverfi barna á málfræðilegum getur því leitt til þess að þjóðin verði tvítyngd eða það sem verra væri hálfþyngd, ef börn fá hvorki nægilegt magn máláreitis á íslensku né ensku til að byggja upp sterkt málkerfi og málvitund á öðru hvoru málinu eða báðum (sjá Newport 1991; Lillo-Martin og Berk 2003; Pearson og Amaral 2014).

Fræðileg markmið verkefnisins eru m.a. að þróa breytileikafalangan Yangs (2002) um máltöku þannig að það taki tillit til málfélagsslegra þátta og tvítyngis. Í grófum dráttum byggist máltökufalangan hans á því að málkunnátta málnotenda stjórnmist af magni og dreifingu flags á málfræðilegum verkefnum. Þannig hefur hann hannað reiknifalangan sem segir fyrir um hvernig málkunnátta næstu kynslóðar verður út frá málmhverfi barna í dag. Charles Yang er þátttakandi í verkefni okkar og mun hann taka þátt í að þróa máltökufalangan sitt þannig að það taki tillit til áhrifa stafrænna miðla á málumhverfi barna í dag. Þá er einnig vonast til að verkefnið geti varpað ljósi á þær kenningar sem uppi eru um lengd máltökuskeiðs manna og þá málfræðilegu þætti sem menn geta breytt í máli sínu á lífsleiðinni.

Einnig hefur verkefnið það markmið að þróa nýjan mælikvarða á lífvænleik tungumála sem tekur tillit til samfélags- og tæknibreytinga síðustu ára. Fimm þróa mælikvarði UNESCO (*UNESCO Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages* 2003) sem vísað var til í kafla 2.3 og fleiri mælikvarðar sem notaðir hafa verið til að meta lífvænleik tungumála eru kommir nokkuð til ára sinna og þróa þarf nýjan mælikvarða sem tekur mið af því stafræna alþjóðlega umhverfi sem málin búa nú við.

Í þessu sambandi verður reynt að leggja mat á merkingu og gildi hugtaksins „stafræn tungumáladauði“ (e. *digital language death*, Kornai 2013) sem hefur nokkuð verið notað í umræðu um stöðu og lífvænleik tungumála upp á síðkastið. Með því er átt við að tungumál verði undir á netinu og í stafrænum samskiptum. Það er hins vegar óljóst hvort slíkur stafræn dauði leiðir óhjákvæmilega til algers dauða tungumáls eða hvort tungumál getur lifað góðu lífi í raunheiminum þótt það verði undir í netheimi. Viðamikil könnun META-NET á stöðu 30 evrópumála árið 2012 (Rehm og Uzkoireit 2012) bendi til að 2/3 þeirra mála sem könnunin tók til næðu ekki að halda í við öra þróun og máltækni og stafrænum samskiptum og ættu þar með á hættu að deyja stafrænum dauða (sjá „*Ad minnsta kosti 21 Evrópumál á stafrænan dauða á hættu*“ 2012). Íslenska var meðal þeirra Evrópumála sem virtust í hættu samkvæmt þessari könnun og stóð raunar næstverst allra mála 30. Það er því mikilvægt að skoða stöðu hennar í ljósi áður nefnds hugtaks.

3.3 Aðferðafræði

Við munum kanna þessa þætti með því að leggja viðamikla netkönnun fyrir 5.000 þátttakendum með aðstoð Félagsvísindastofnunar Háskóla Íslands. Þátttakendum verður skipt í tíu aldurshópa þar sem sérstök áhersla verður lögð á að ná til barna og unglinga. Netkönnuninni er ætlað að veita yfirlit yfir lýsandi markmið verkefnisins. Ítarlegum málfarsupplýsingum verður síðan safnað frá 400 Íslendingum sem valdir verða úr þessum hópi. Málnotkun, málkunnátta, flag og viðhorf hvers einstaklings verða greind og metin og tilteknir þættir málkunnáttunnar kannaðir með viðtölum og sérstökum prófum. Einnig er ætlunin að standa að 30.000 manna netkönnun með hjálp samfélagsmiðla sem yrði þá tilraun til að nýta aðferðir hópverkunnar (e. *crowdsourcing*) í þágu málfræðirannsóknna. Aðferðafræðin er enn í þróun þegar þetta er skrifað en fyrsti hluti netkönnunnar verður lagður fyrir sumarið 2017.

- Christakis, Dimitri A., o.fl. 2009. Audible Television and Decreased Adult Words, Infant Vocalizations, and Conversational Turns: A Population-Based Study. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine* 163(6):554–558.
- DeKeyser, Robert og Jennifer Larson-Hall. 2005. What does the critical period really mean? Judith F. Kroll og Annette M. B. De Groot (ritstj.): *Handbook of bilingualism: Psychological approaches*, bls. 88–108. Oxford University Press, Oxford.
- Eiríkur Rögnvaldsson. 2015a. Verður íslenska gjaldgeng í stafrænum heimi? *Hugrás*, vefrit Hugvísindasviðs Háskóla Íslands, 29. október. (<http://hugras.is/2015/10/verdur-islenska-gjaldgeng-i-stafrænum-heimi/>)
- Eiríkur Rögnvaldsson. 2015b. Er hrakspá Rasks að rætast? *Hugrás*, vefrit Hugvísindasviðs Háskóla Íslands, 6. nóvember. (<http://hugras.is/2015/11/er-hrakspa-rasks-ad-raetas/>)
- Eiríkur Rögnvaldsson. 2016. Um utanaðkomandi aðstæður íslenskrar málþróunar. *Skírtnir* vor, bls. 17–31.
- Gunnar Smári Egiðsson. 2015. „Íslenskan er að deyja og samfélagið með.“ *Fréttatíminn* [vefsíða] 7. mars. (<http://www.frettatiminn.is/islenskan-er-ad-deyja-og-samfelagid-med.>)
- „*Helmingur íslenskra unglinga vill helst búa erlendis.*“ 2015. (<http://www.akureyri.net/frettir/2015/07/15/helmingur-islenskra-unglinga-vill-helst-bua-erlendis.>)
- Kornai, András. 2013. Digital Language Death. *PLoS ONE* 8(10): e77056. DOI: 10.1371/journal.pone.0077056
- Lenneberg, Eric. 1967. *Biological Foundations of Language*. Wiley, New York.
- Lillo-Martin, Diane og Stephanie Berk. 2003. Acquisition of Constituent Word Order under Delayed Linguistic Exposure. Barbara Beachley, Amanda Brown og Frances Conlin (ritstj.): *Proceedings of the 27th Annual Boston University Conference on Language Development*, bls. 484–495. Cascadia Press, Somerville, Mass.
- Murchadha, Noel P. Ó og Bettina Migge. 2017. Support, transmission, education and target varieties in the Celtic languages: An overview. *Language, Culture and Curriculum* 30(1):1–12.
- Næwpport, Elissa. 1991. Contrasting Conceptions of the Critical Period for Language. Susan Carey og Rochel Gelman (ritstj.): *The Epigenesis of Mind*, bls. 111–130. Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.
- Pearson, Barbara og Luiz Amaral. 2014. Interactions between input factors in bilingual language acquisition: Considerations for minority language maintenance. Johanne Paradis og Theres Grüter (ritstj.): *Input and Experience in Bilingual Development*, bls. 99–117. John Benjamins, Amsterdam.
- Rehm, Georg og Hans Uzkoreit (ritstj.). 2012. *META-NET White Paper Series*. Springer, Berlín.
- Romaine, Suzanne. 2013. Environment: Language Ecology and Language Death. Philippe M. Binder og Kenny Smith (ritstj.): *The Language Phenomenon: Human Communication from Millennia*, bls. 217–234. Springer, Berlín.
- SAFT könnun á netmönkun barna og unglinga. 2013. Lögð fyrir í maí-ágúst 2013 af Capacent Gallup fyrir Heimili og skóla, Reykjavík. (<http://www.saft.is/raedsla/>)
- Sigrður Sigurjónsdóttir. 2016. Snjalltækjævæðingin og máltaka íslenskra barna. *Hugrás*, vefrit Hugvísindasviðs, 18. ágúst. (<http://hugras.is/2016/08/snjall-taekjaevaedingin-og-maltaka-islenskra-barna/>)
- Tryggvi Gíslason. 2015. Dauði íslenskrar tungu – og máltækni. *Eyjan* [vefsíða] 10. desember. (<http://blog.pressan.is/tryggvigislason/2015/12/10/daudi-islenskrar-tungu-og-maltaekni/>)
- UNESCO Ad Hoc Expert Group on *Endangered Languages*. 2003. Language Vitality and Endangerment. UNESCO, París. (<http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001836/183699E.pdf>)
- UNESCO Ad Hoc Expert Group on *Endangered Languages*. 2011. Language Vitality and Endangerment Methodological Guideline: Review of Application and Feedback since 2003. UNESCO, París. (http://www.unesco.org/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/unesco_language_vitaly_and_endangerment_methodological_guideline.pdf)
- Yang, Charles. 2002. *Knowledge and Learning in Natural Language*. Oxford University Press, Oxford.

SUMMARY

¹Icelandic in the computer age¹

Key words: globalization and technical advances, increased use of English in Iceland, digital language contact, language vitality, digital language death

In the first half of this paper, we discuss the language situation in Iceland which has drastically changed in recent years. Increased globalization and the emergence of interactive technology, e.g. smartphones and tablets, contributes to English gaining more ground in the Icelandic language community. The new technology increases exposure to English and the exposure is more interactive and intense than before, particularly among children and adolescents. This new language situation – characterized by digital language contact – is much discussed in popular media, with anecdotal evidence of Icelandic children having entire conversations in English. However, the actual scope of this shift towards English remains unclear and no systematic accounts of digital contact effects exist so far.

The second half of the paper is a description of the goals and methodology of the research project *Modeling the Linguistic Consequences of Digital Language Contact* (<http://molcodilaco.hi.is>). This is a three-year project (2016–2019) financed by a Grant of Excellence from the Icelandic Research Fund awarded to the authors of this paper. The project aims to investigate and model the linguistic consequences of digital language contact, using the rise of English in the Icelandic language community as a test case. Although the focus is on Icelandic in this project, we are hoping that the results will be generalizable to other languages which face the same concerns as Icelandic does today, i.e. external pressure from English through digital media. The data is collected with an online survey reaching a randomized sample of 5,000 Icelandic speakers (stratified by age, 3–98 years old), of which 400 speakers will undergo more extensive testing.

The main empirical goal of the project is to construct a nationwide profile of the distribution and nature of English and Icelandic input and to assess the effects that increased English input may have already had on the vocabulary and linguistic knowledge of speakers. Moreover, we investigate attitudes towards Icelandic and English and map the use of both languages in different domains. The main theoretical goal is to extend Yang's (2002) Variational Model of language acquisition by taking sociological factors and bilingualism into account. Furthermore, we aim to develop a language vitality index which is designed for measuring effects of digital language contact. In this connection, we hope to shed

some light on the meaning and value of the concept “digital language death” which has recently been introduced in discussion on language vitality.

ÚTDRÁTTUR

Í þessari grein er rætt um stöðu og framtíð íslenskunnar á tímum stafræna samskipta og snjalltækja þar sem eskan er alls ráðandi. Við höldum því fram að staða íslenskunnar hafi þrengst verulega undanfarið vegna ýmissa utanaðkomandi þátta sem hafa gerbreytt umhverfi og aðstæðum tungunnar á örfáum árum, og munu halda því áfram á næstunni. Í þessu sambandi er sérstaklega hugað að hugsanlegum afleiðingum aukinnar enskunotkunar í íslensku samfélagi fyrir börn og unglinga. Þær samfélags- og tæknibreytingar sem orðið hafa á undanförnum árum geta valdið því að börn heyrir of litla íslensku talaða til að byggja upp sterkt íslenskt málkerfi og málkennd. Umfjöllunin er sett í sambengi við rannsóknir á tvítyngi og lífvænleik tungumála.

Í greininni er jafnframt kynnt verkefnið *Greining á málfræðilegum afleiðingum stafræns málsambýlis* (<http://molicodilaco.hi.is>) sem Rannsóknasjóður Íslands veitti öndvegisstyrk árið 2016. Meðgimmarmáttverkfnisins er að rannsaka áhrif stafræna miðla og snjalltækja, sem gjarnan bjóða upp á gagnvirk samskipti við notendur á ensku, á orðforða, málkunnáttu og máloftkun Íslendinga og á stöðu og framtíð íslenskunnar. Með því að rannsaka íslensku, tungumál lítills málsamfélags þar sem upplýsingaflæði er greitt, er vonast til að hægt verði að afla upplýsinga og niðurstaðna sem síðan megi yfirfæra á önnur tungumál sem eru í svipaðri stöðu og íslenskan. Átlunin er að fá yfirlit yfir notkun ensku og íslensku í íslensku málsamfélagi í dag og kanna hvort nú þegar sé komin fram máltilbrigði sem tengjast nánu sambýli ensku og íslensku. Viðhorf Íslendinga til mállanna tveggja verður kannað og reynt að greina merkingu og gildi hugtaksins „stafrænn tungumaladauð“ sem hefur verið notað talsvert í umræðu um stöðu og lífvænleik tungumála upp á síðkastið.

Sigríður Sigurjónsdóttir
Háskóla Íslands
siggasig@hi.is

Eiríkur Rögnvaldsson
Háskóla Íslands
eirrikur@hi.is

Færsla þungs nafnliðar í íslensku og færeysku

1. Inngangur

Í hefðbundinni orðaröð í íslensku stendur beint andlag yfirleitt strax á eftir sögninni og á undan forsetningarliðnum í dæmum eins og (1a). Flestir íslenskir málhafar myndu líklega telja þessa setningu málfræðilega eðlilega en mun færri myndu þá sætta sig við setninguna í dæmi (1b):

- (1) a. María las [bókina] [fyrir börmin].¹
b. *María las [fyrir börmin] [bókina].

Setningagerðinni í (1b) má lýsa þannig að þar hafi andlagsnafnliðurinn *bókina* verið færður til hægri yfir forsetningarliðinn sem stendur í enda setningarinnar í (1a). Þótt þessi röð á andlagi og forsetningarlið sé ekki hefðbundin orðaröð í íslensku myndu flestir málhafar telja setningu (2b) mun betri en setningu (1b):

- (2) a. María las [bókina um Línu Langsokk og sjóræningjana] [fyrir börmin].
b. María las [fyrir börmin] [bókina um Línu Langsokk og sjóræningjana].

Yfirleitt er þetta skýrt með því að nafnliðurinn í setningu (2b) hafi færst með „færslu þungs nafnliðar“ (heðan í frá FPNL; sjá t.d. Kimball 1973), en samkvæmt hefðbundinni skilgreiningu færir hún „þunga“ nafnliði til hægri yfir í enda setningar.

Orðaröð í færeysku er svipuð að þessu leyti. T.a.m. myndu flestir málhafar telja setningu (3a) hafa eðlilega orðaröð en flestir myndu sætta sig við setningu (3b):

- (3) a. María las [bókina] [fyrir börnunum].
b. *María las [fyrir börnunum] [bókina].

Ef við gefum okkur að hægt sé að færa nafnliði með FPNL í færeysku, þá ættu málhafar hins vegar að vera mun hrifnari af setningu (4b) en setningu (3b):

- (4) a. María las [bókina um Pippi Smokkulegg og sjórænaramar] [fyrir börnunum].
b. María las [fyrir börnunum] [bókina um Pippi Smokkulegg og sjórænaramar].

Eikki eru allir á einu máli um það hvort FPNL virki eins í íslensku og færeysku. Því hefur t.d. verið haldið fram að í íslensku megi færa þunga nafnliði til hægri, hvort sem þeir eru frumlag eða andlag (Eiríkur Rögnvaldsson 1982, Höskuldur Þráinsson 2007), en að frumlag geti ekki færst í færeysku (Barnes 1992, Vikner 1995). Þá hefur því einnig verið haldið fram að færeyskir málhafar séu almennt tregari til að samþykkja setningar með færðum liðum en íslenskir málhafar og að liðirnir verði að vera „mjög þungir“ til að þeir geti færst yfirhöfuð (Höskuldur Þráinsson o.fl. 2012:240).

¹ Liðirnir sem fjallað er um í þessari grein eru afmarkaðir með hornklofa fyrir þæginda sakir. Setningar sem eru merktar með * þykja alla jafna slæmar og þær sem eru merktar ** þykja enn verr.